

p. Vostatek vyjádřil názor, že bychom si měli nejprve ujasnit, jaký chceme důchodový systém a až poté řešit specifické životní situace. Upozornil, že pracovní kategorie jsou již zastaralým konceptem a ve světě je nikdo nezavádí. Sociálnědemokratické vládě doporučil prosazovat i nadále univerzální pojištění, které je s myšlenkou pracovních kategorií neslučitelné.

p. Kučera upozornil, že nikdo pracovní kategorie momentálně nenavrhuje, pouze budou diskutovány specifické případy. Zatím to chápeme široce. Řešením nemusí být jen důchod, ale třeba určitá forma výsluhy, můžeme to přenechat podnikům a podporovat podnikové penze.

p. Vostatek uvedl, že podnikové penze jakožto nadstavbu k univerzálnímu systému považuje za správné.

p. Kučera představil navržená **obecná kritéria**.

A) Valorizace důchodů:

1. Zaručit **důstojný život důchodců** (nízkou míru chudoby)
2. Neohrozit **trvalou udržitelnost systému** (veřejných financí)

B) Odchody do důchodu před dosažením hranice DV

1. Zaručit důstojný život (nízkou míru chudoby) **osob, které ještě nemají nárok na plný starobní důchod a u nichž existuje vybraná životní okolnost**
2. Neohrozit **trvalou udržitelnost systému** (veřejných financí)

Co se týče postupu řešení problémových okruhů, navrhl nejprve řešit valorizaci důchodů, jelikož všechny dosud zasláné náměty se týkaly valorizace. Co se týče postupu řešení dílčích otázek, představil upravený návrh D. Münicha:

A) Odborný popis situace, identifikace problému a známých způsobů řešení (praxe jiných zemí)

1. **Empirické zdokumentování aktuálního stavu** (nastavení) a implikací pro další dlouhodobější vývoj (desítky let) - ukazatele (finanční udržitelnosti, chudoby, atd.)
2. **Přehled variant řešení** používaných v zahraničí (MPSV), ale se znalostí specifik jejich důchodových systémů (bez jejich znalosti může být určitý mechanismus řešení pro ČR nesmysl)

B) Sběr názorů zájmových skupin (vč. politické reprezentace) a jejich empirické vyhodnocení

1. **Výzva k předkládání a sběr návrhů zájmových skupin** (politické strany, zájmová sdružení aj.) v předem definované struktuře (klidně formou formuláře)
2. **Simulace vývoje podle různých scénářů/variant řešení**

p. Potůček upozornil, že v rámci získávání názorů politické reprezentace a zájmových skupin bychom neměli opomenout samotné členy OK, mezi nimiž jsou jak zastupitelé všech parlamentních stran, tak nejvýznamnější zájmové skupiny. Uvedl, že v průběhu loňského roku jsme obdrželi četná vyjádření politiků, zazněly náměty od zájmových skupin (zejm. od rady seniorů). Vyjádřil proto přesvědčení, že námětů máme už relativně dost. Ke sběru informací doporučil přistupovat pružně, abychom nemuseli čekat na další kolo výzev a sbírání námětů (to v podstatě proběhlo už při ustanovení OK). Dále doporučil diskutovat otázku, jak budeme návrhy testovat a simulovat. Vyjádřil přesvědčení, že jde o komplikovanou metodologickou otázku. Upozornil, že můžeme uplatnit mikrosimulační model MPSV, ale jeho uplatnění má svá omezení. Nemělo by tedy jít o jediný nástroj testování variant a měli bychom hledat další možnosti. Připomněl, že loni jsme prostřednictvím tohoto mikrosimulačního

modelu simulovali možné dopady jednotné valorizace stávajících důchodů o univerzální jednotnou částku. Simulace dopadla tak, že z hlediska budoucí situace důchodců to nevypadalo moc dobře. Je tedy otázkou, zda tuto variantu nadále zvažovat.

p. Špidla upozornil, že si budeme muset ujasnit pojem udržitelnost, který označil za fatální záležitost. Vyjádřil názor, že nejde jen o technickou udržitelnost, ale také národohospodářskou. Nemusí nás zajímat, zda je systém v deficitu. Nás musí zajímat, kolik HDP systém vysaje, aby zajistil to, co považujeme za spravedlivé pro důchodce. Udržitelnost není založena na implicitním deficitu. Měla by být dána národohospodářsky ve vztahu k veřejným financím. Měli bychom si tedy definovat kritérium udržitelnost. Dále doporučil položit si otázku, co je cílem valorizace. Účelem by mělo být zajištění životní úrovně důchodců. Chceme však zajistit, aby důchodci nebyli ohroženi chudobou? Nebo vycházíme z koncepce, že chceme přibližně udržet stabilní životní standard? Doporučil využít myšlenku zelené knihy a využít metodu veřejných konzultací (nebudeme muset řešit, kdo je relevantním aktérem).

p. Pernes upozornil, že není možné přeceňovat citlivostní analýzy a že není možné vysledovat, jak se k výpočtům došlo. Dlouhodobé odhady vývoje inflace, mezd a nezaměstnanosti označil za spekulace, na kterých nelze stavět výpočty. Zdůraznil, že bychom měli vycházet z konkrétních dat, ne z modelů a hypotéz. Zejména doporučil vycházet z dat ČSSZ (právě se zpracovávají data za loňský rok – počet a výše průměrných důchodů všech druhů, struktura důchodů). Tato data doporučil využívat pro výpočty a meziroční srovnávání. Zdůraznil, že bychom si měli udělat přehled, o jaké částky jde. Upozornil, že valorizace důchodů neřeší chudobu, ale kupní sílu penze. Co se týče přehledu okolních zemí, nejsme na tom nejlépe. Připomněl, že Rada seniorů ČR už rok navrhuje zákon o minimálním starobním důchodu, protože důchod je často pod hodnotou uspokojování základních životních potřeb.

p. Šulc zareagoval s tím, že tvrdá data máme pouze do roku 2014, ale my tu musíme řešit budoucnost, tedy se bez odhadů neobejdeme. Upozornil na riziko, které by se mohlo naplnit v případě, že dojde ke zvýšení nákladů na obranu na dvojnásobek současného stavu. Právě malé výdaje na zbrojení v minulosti do značné míry jak v ČR, tak v Evropě zachránily sociální stát, nyní jsme ale v jiné situaci. Musíme proto vztah důchodového účtu k jiným segmentům veřejných financí diskutovat s dalšími výbory vlády. Měli bychom si také položit otázku, v jakém konečném kurzu se přepočítají důchody, když přijmeme euro a do jakého postavení na dlouhou dobu postavíme příjmy českých penzistů ve srovnání s jejich vrstevníky v sousedních zemích.

p. Fiala uvedl, že hlavním cílem valorizace by měla být finanční ekvivalence či spravedlnost mezi lidmi, kteří důchod již pobírají a těmi, kteří jej pobírat teprve budou. Toto kritérium nám zatím v diskusích chybí. Naopak při uplatnění kritéria udržitelnosti hrozí, že důchody budou ve jménu udržitelnosti redukovány. V zájmu spravedlnosti by však na valorizaci měl být nárok jako na výplatu nových důchodů podle stávajících zákonů, nebo obráceně, že současně se snížením valorizace by mělo být navrženo i snížení procentní výměry nových důchodů. Základní výměra by se měla valorizovat automaticky, protože je vázána na průměrnou mzdu.

p. Potůček vyjádřil souhlas s myšlenkou vztahu současných a budoucích důchodů. Zdůraznil, že tato myšlenka obsahuje jak kritérium udržitelnosti v užším finančním pojetí, tak spravedlnost ve vztahu k současným a budoucím důchodcům. Z hlediska veřejné politiky však politická reprezentace může mít dobré důvody tuto ekvivalenci porušit.

p. Valenčík upozornil, že základem udržitelnosti jsou motivační rezervy penzijního systému. Systém by měl být solidární mezi těmi, kteří mohou a chtějí pracovat do vyššího věku a těmi, kteří již nemohou a musí se spolehnout na pojišťovací systém. Podpořil Špidlův návrh využít myšlenku zelené knihy.

p. Čech zareagoval na p. Šulce. Přepočítání důchodů na eura by nebylo z nominálního pohledu žádným problémem. Důsledkem by byly pouze krátkodobé inflační efekty po přijetí (hlavně vnímaná inflace).

p. Šulc s námitkou p. Čecha souhlasil, ale upozornil na řádový rozdíl mezi penzí třeba německého a českého důchodce. Pak se může stát, že pohraničí by nám mohli osídlit právě tito bohatí Němci a využívat za své vysoké důchody naše levné služby, což asi nebude vnímáno českou populací vlídně.

p. Valenčík vyjádřil názor, že by to bylo pro naši ekonomiku jedině přínosem, protože export služeb je významným multiplikátorem financí.

p. Kučera poděkoval za náměty. Uznal, že bychom měli využít to, co už máme, ale potřebujeme také rámec názorů jednotlivých zájmových skupin, tj. sebrat názory a testovat je (alá Bezděkova komise). Připustil, že simulační model MPSV nestačí, ale momentálně je to jediný zachytý bod, zatím jsme se ho vždy přidržovali. Pokud budeme mít na paměti jeho omezení, využívat se nadále dá, ale výsledky získané jeho aplikací nemohou být jediným kritériem. Co se týče zvyšování důchodů o jednotnou částku, nadále jde o jednu z variant, které bychom měli spolu s jinými posuzovat. Uvedl, že můžeme udělat SWOT analýzu jednotlivých variant. Co se týče návrhu p. Šulce, abychom bilancovali jednotlivé části veřejných výdajů a posuzovali důchodový systém v širším kontextu veřejných financí, měli bychom být v kontaktu s Radou vlády a diskutovat to s nimi. Upozornil, že nemůžeme řešit stabilní standard důchodců, když jsme se ještě nevyrovnali s přijatelnou mírou chudoby. Vyjádřil názor, že zelená kniha je výborná věc, ale až pokud se dostaneme do fáze, kdy můžeme něco publikovat. Pokud

chceme využít metody zelené knihy, měli bychom tedy zrychlit. Zareagoval na p. Pernese a jeho doporučení využívat dostupných dat. Je však otázkou, jaké empirické údaje jsou pro nás relevantní. Vyjádřil názor, že valorizace neupravuje jen kupní sílu, ale jde i o otázku chudoby. Pokud nevhodně nastavíme valorizaci, chudoba se nám bude měnit. Možnost zavedení minimálního důchodu doporučil diskutovat spíše na půdě celé OK.

p. Šulc vyjádřil názor, že absolutní úroveň penzí, zejména u středních a vyšších příjmových skupin, jsou stále hrozně (Jánošíkovsky) zredukovány. Je otázkou, jak udělat důchody důstojnější. Není společensky žádoucí tuto situaci reprodukovat, již nyní vyvolává extrémní solidarita pnutí vč. úspěšných žalob u Ústavního soudu.

p. Kučera upozornil, že se nemůžeme srovnávat s Německem, protože naše ekonomika není tak výkonná. Zareagoval na p. Valenčíka a dotázal se, zda myšlenka, že systém by měl být solidární s těmi, kteří už nemůžou, implikuje návrh na zvýšení zdanění pracujících důchodců.

p. Valenčík odvětil, že jde o otázku konstrukce systému a stanovení, kdy nastává pojistný případ. Vyjádřil přesvědčení, že pojistný případ nastává, když člověk přestává být schopen pracovat.

p. Potůček připomněl myšlenku p. Šulce, že by bylo rozumné požádat vládu o představu o vývoji důchodovém systému ve vztahu k veřejným financím. Uvedl, že se o to pokusí. Nabídl techniku pro urychlení zjišťování názorů - internetový online dotazník s předem připravenými variantami (alá hlasování na konci roku). Upozornil na nález Ústavního soudu, ve kterém je I. pilíř označen za nedostatečně ekvivalentní. OK by tento nález měla brát v potaz.

p. Hedbávný vyjádřil podporu názoru p. Šulce, že je třeba brát vážně složitou zahraničněpolitickou situaci. Obrazně řečeno bychom do "domu" (sociálního systému) neměli pouštět "zloděje" (ty, kdo do něj nechťejí přispívat, jen z něj chtějí čerpat). Pro vykreslení své argumentace uvedl hypotetický příklad: pokud bychom chtěli nikoli posílit, nýbrž maximálně oslabit důchodový (potažmo celý sociální) systém, měli bychom pozvat maximum imigrantů z kulturně málo kompatibilních zemí a přiznat jim vysokou bezzásluhovou penzi.

p. Vostatek upozornil, že nemůžeme dát kvalifikovanou odpověď na nějaký detail, aniž bychom řekli, jaký je celek. Měli bychom vycházet z analýz a studií, které se k danému tématu vztahují. Připomněl svůj příspěvek na konferenci, ve kterém všechny své náměty shrnul. Nepovažuje proto za nutné předkládat své náměty znovu. Požádal však, aby jeho náměty byly nadále brány v potaz. Vyjádřil názor, že nejdůležitější je mít odborné studie a ty tady obhajovat. Upozornil, že na mezinárodní úrovni existuje dostatek analýz ke všem tématům, které tu jsou diskutovány (např. hodnocení ČR z pohledu adekvátnosti a udržitelnosti důchodů). Upozornil, že valorizace je odborněji indexace penzí. Zdůraznil, že bychom se měli vypořádat s mylnými představami, že je zde nějaká finanční sekera, jak vykládají novináři. Neustále se totiž objevuje hloupá představa, že je tu nějaký důchodový účet s deficitem, které někteří dokonce sčítají. Důchodový účet však nemáme, máme pouze rovný důchod, který je financován z rozpočtu jako veřejný výdajový program. Pokud bychom měli sociální důchodové pojištění, byly by důchody financovány mimo rozpočet. Pak bychom mohli řešit, zda je nastolena rovnováha mezi příjmy a výdaji a jakými metodami likvidovat deficity.

p. Špidla uvedl, že ČSSZ vznikla v roce 1924 a jmenovala se Pojišťovna zaměstnanecká. Vyjádřil názor, že základním problémem je, že pojišťovací systémy jsou úzce vázány na práci a nedovolí, aby v nich byl pojištěný někdo jiný. Náš systém však je univerzální a zahrnuje všechny, tedy nemůže být financován z pojistného. Provozní deficit označil za lež, protože jde jen o dílčí uzávěrku systému. Poznámku týkající se imigrantů označil za okrajový a bezvýznamný problém. Vzněl řečnickou otázkou, kde by byl německý ekonomický zázrak, kdyby tam nepřišli Turci? Upozornil, že lidé migrují, aby pracovali, a začleňují se na pracovní trh. Doporučil vytvořit scénář resp. citlivostní analýzu, co by s naším systémem udělala zvýšená natalita (návrh na 1,8 a francouzské 2,1 živě narozeného dítěte na jednu ženu). Formuloval hypotézu, že zvýšená natalita by zhoršila rovnováhu našeho důchodového systému. V této souvislosti vyjádřil názor, že bychom neměli mechanicky svazovat natalitu s důchodovým systémem.

p. Münich doporučil rozlišovat návrhy na zásadní změnu systému a návrhy na jeho dílčí úpravy. Navrhl vytvořit seznam ukazatelů, které chceme sledovat. Dále navrhl vytvořit seznam scénářů (př. scénář při vyšší natalitě). Diskuse by měly následovat až po vytvoření variantních scénářů.

p. Hampl podpořil návrh p. Münicha a v návaznosti na p. Špidlu doporučil provést citlivostní analýzu na zvýšenou natalitu. Vyjádřil názor, že důchodový systém bychom neměli nastavit na podporu natality, ale neměl by být proti natalitě.

p. Fiala upozornil, že zvýšená natalita se projeví až v dlouhém časovém horizontu. Pokud bychom chtěli omezovat imigraci, těžko udržíme stávající natalitu. Uvedl, že zvýšená natalita podporuje hospodářskou stabilitu.

p. Hedbávný uvedl, že (ne)výhodnost přijetí eura závisí též na podpoře české populace. A obdobně je tomu v oblasti přijímání migrantů: pokud je přítomna neochota obyvatelstva ČR přijímat imigranty, není dobré jít proti tomuto názoru. Současně by se však ČR neměla "odstřihávat" od kvalifikovaných migrantů.

Seznam přítomných

Petra A.	Beránková	Sekretariát OK
Zdeněk	Čech	Zastoupení EK v ČR
Tomáš	Fiala	VŠE
Otakar	Hampl	MZe
Petr	Hedbávný	FSV UK
Pavla	Jeřábková	Sekretariát OK (stáž)
Helena	Ježková	Sekretariát OK
Tomáš	Kučera	PřF UK
Zdeněk	Linhart	MPSV
Tomáš	Machanec	MPSV
Jindřich	Marval	MF ČR
Daniel	Münich	CERGE-EI
Michaela	Němečková	ČSÚ
Zdeněk	Pernes	RS ČR
Aleš	Poklop	APS
Martin	Potůček	Předseda OK
Marek	Suchomel	MPSV
Anna	Škarýdová	Sekretariát OK (stáž)
Jan	Škorpík	MPSV
Vladimír	Špidla	ÚV ČR
Jaroslav	Šulc	ČMKOS
Jakub	Tkadlčík	Sekretariát OK (stáž)
Radim	Valenčík	VŠFS
Jaroslav	Vostatek	VŠFS
Kryštof	Zrcek	ČSSZ